

Høringsnotat

**Forslag om endringer i opplæringsloven og opplæringsforskriften
(skriftlig hovedmål ved videregående skoler)**

11. september 2025

Hovedmål på videregående skoler

1. Bakgrunnen for forslaget

I opplæringsloven som trådte i kraft 1. august 2024, ble det innført en ny regel om at fylkeskommunene skal gi forskrift om det er bokmål eller nynorsk som er hovedmålet ved hver skole. I den tidligere opplæringsloven gjaldt en slik regel kun for kommunene, og ikke for fylkeskommunene. Innføringen av kravet om å fastsette hvilket skriftspråk som skal være hovedmål for hver enkelt videregående skole, var en oppfølging av forslaget fra opplæringslovutvalget. Utvalget la til grunn at dette allerede var praksis i fylkeskommunene og at det ville bli bedre sammenheng i regelverket for grunnskolen og videregående opplæring at også fylkeskommunene skal beslutte hovedmål ved de ulike skolene, se NOU 2019:23 kapittel 32.3.3.2.

I forslaget til ny opplæringslov, Prop. 57 L (2022–2023), kapittel 17.5.1, ble det vist til at opplæringsloven skal ivareta de språkpolitiske målene som ligger til grunn i språkloven, og at det offentlige har et særlig ansvar for å fremme nynorsk fordi det er det minst brukte språket. Departementet viste til at dette innebærer at opplæringsloven ikke kan endres på en måte som vil redusere posisjonen til nynorsken.

Etter framleggelsen av ny opplæringslov fikk departementet tilbakemeldinger om at lovendringen var en reell endring mange steder og at endringen har fått noen utilsiktede konsekvenser. På denne bakgrunn fastsatte departementet en overgangsregel som innebærer at kravet om å fastsette om det er bokmål eller nynorsk som skal være hovedmålet ved hver skole, ikke begynner å gjelde før 1. august 2026.

2. Dagens regler

Kommunen og fylkeskommunen skal gi forskrift om hvilket skriftspråk som skal være hovedmålet på hver skole, enten bokmål eller nynorsk. Dette framgår av opplæringsloven § 15-2 første ledd. Videre framgår det av regelen at skolen skal bruke hovedmålet i den skriftlige opplæringen og i den skriftlige kommunikasjonen med elevene og foreldrene. Dette innebærer at det er hovedmålet som i hovedsak skal brukes i skriftlige presentasjoner i undervisningen, faglige og skriftlige vurderinger og i ukeplaner og beskjeder.

Det følger av forskrift til opplæringsloven § 23-9 at kravet i opplæringsloven § 15-2 første ledd ikke tar til å gjelde for fylkeskommunen før 1. august 2026.

Elever i videregående opplæring velger selv hvilket skriftspråk de vil ha som sitt eget hovedmål, jf. opplæringsloven § 6-1. Uansett hvilket skriftspråk den enkelte elev velger som hovedmål, skal elevene ha opplæring i, og beherske, både hovedmålet og sidemålet.

3. Departementets vurdering

3.1 Konsekvenser av kravet om å fastsette hovedmålet for hver enkelt skole

Det var kun et fåtall av høringsinstansene som uttalte seg om departementets forslag om å innføre et krav om å fastsette hovedmål for hver enkelt videregående skole i forbindelse med høringen om ny opplæringslov. Flertallet av de få som uttalte seg i høringen, støttet forslaget uten nærmere kommentarer. Troms og Finnmark mållag var den eneste høringsinstansen som

var imot at fylkeskommunen skulle få en plikt til å fastsette hovedmålet for hver enkelt skole, men hadde ingen nærmere begrunnelse for dette standpunktet.

I høringsinnspill til Utdannings- og forskningskomiteen i forbindelse med behandlingen av lovproposisjonen om ny opplæringslov, Prop. 57 L (2022–2023), påpekte Noregs mållag at departementet ikke har drøftet potensielle konsekvenser for nynorsk som det minst brukte språket, og frarådet å innføre en plikt for fylkeskommunen til å fastsette hovedmålet for hver enkelt skole uten en forutgående utredning. Videre viste Noregs mållag til at de fleste klasserommene i områder der den språklige konkurransen mellom målformene er sterkest (randsoner) vil ha elever med begge målformer, og at det kan være svært uheldig om en randsoneskole har et vedtak om bokmål som hovedmål.

I etterkant av lovendringen, har regelen fått kritikk for at elever og lærere kan ende opp med å bruke mye tid og energi på å legge om fra en målform til en annen i sitt arbeid. Det har også blitt uttrykt bekymring for hvordan regelen vil slå ut for nynorsken.

3.2 Er det behov for regelendring?

Overgangsordningen i forskrift til opplæringsloven § 23-9 innebærer at kravet om å fastsette nynorsk eller bokmål som hovedmål for hver enkelt videregående skole gjelder fra og med 1. august 2026. Det betyr at dersom det ikke blir gjort endringer i lov eller forskrift, må fylkeskommunene fra og med 1. august 2026 fastsette forskrift om hovedmål for den enkelte videregående skole.

I etterkant av lovendringen har det kommet flere innvendinger mot kravet om å fastsette enten nynorsk eller bokmål som målform for den enkelte skolen. Kritikken har i hovedsak dreid seg om at elevene kan bli mindre eksponert for nynorsk i hverdagssituasjoner fordi det er risiko for at bokmål blir valgt som hovedmål ved randsoneskoler. Det har også kommet innvendinger mot at lærere ikke skal stå fritt til å velge skriftspråk i den skriftlige opplæringen.

Etter departementets vurdering kan det stilles spørsmål ved om det er hensiktsmessig å kreve at fylkeskommunen velger enten bokmål eller nynorsk som hovedmål for den enkelte skolen.

For elevene vil det være en fordel å vite hvilket skriftspråk skolen de søker seg til bruker i den skriftlige opplæringen og i skriftlig kommunikasjon. Selv om elevene selv velger hvilket skriftspråk de vil ha som sitt hovedmål, kan skolens skriftspråk ha særlig betydning for enkelte elever. Slik forutberegnelighet kan være særlig viktig for enkelte elever, eksempelvis elever med et annet morsmål enn norsk og elever med lese- og skrivevansker dersom de kommer fra skoler der de har hatt bokmål som hovedmål. Det kan også være viktig for nynorskelever å vite at de får ekstra støtte til bruk av hovedmålet sitt dersom de velger en videregående skole som har vedtak om nynorsk som hovedmål.

Elever i videregående opplæring skal ha opplæring i, og beherske både bokmål og nynorsk. Dette er fastsatt i læreplanene for norskfaget og gjelder uavhengig av om det er fastsatt et hovedmål for skolen. Etter departementets vurdering bidrar dette til at bokmål og nynorsk kan brukes som likestilte språk i alle deler av samfunnet, og kan tilsa at det ikke er behov for å fjerne eller endre kravet om å fastsette skriftlig hovedmål for skolen. Samtidig erkjenner departementet at det er vanskelig å si hvordan et krav om å fastsette enten nynorsk eller bokmål som hovedmål vil slå ut for skoler som ligger i områder der både bokmål og nynorsk

blir brukt (randsoner). Departementet ser også at et krav om å velge kan åpne for en mer aktiv språkpolitikk på fylkesnivå, men også at språkpolitiske hensyn kan få stor betydning for skolene og elevene. Departementet legger til grunn at fylkeskommunene og lokale fylkespolitikere vil gjøre fornuftige vurderinger og avveininger av språkpolitiske og skolefaglige hensyn.

I lys av innspillene i etterkant av lovendringen ser departementet at premisset om at fylkeskommunene også før lovendringen tok aktive beslutninger om skolenes hovedmål, ikke stemmer fullt ut. Et krav om å velge enten nynorsk eller bokmål som hovedmål for den enkelte skole kan derfor framstå som en vesentlig endring for mange fylkeskommuner og skoler. At det på fylkesnivå kan bestemmes hvilket av de norske skriftspråkene som skal brukes i den skriftlige opplæringen vil også være en endring for mange lærere i videregående opplæring. Til dette vil departementet påpeke at siden elever i videregående opplæring selv kan velge hovedmål for sitt skriftlige arbeid, må det forventes at lærere i videregående opplæring kan bruke begge skriftspråkene i den skriftlige opplæringen i alle fag. Departementet viser ellers til at fylkeskommunene skal fastsette hovedmålet i forskrift. Det innebærer at vedtak må skje i samsvar med kravene i forvaltningsloven kapittel VII. Dette innebærer blant annet at de som forskriften skal gjelde for eller som er særlig berørt, her typisk elever, foreldre og lærere, skal gis anledning til å uttale seg før forskriften fastsettes, og at det er krav om at forskriften kunngjøres.

Departementet ser at det er argumenter både for og mot en regel som krever at det blir fastsatt hvilket skriftspråk som skal være hovedmål for hver enkelt videregående skole. På den ene siden kan det gi ungdom forutsigbarhet ved søknad til videregående opplæring. At det er like regler for grunnskoler og videregående skoler gir også bedre sammenheng mellom regelverket for grunnskolen og den videregående opplæringen. På den andre siden kan det argumenteres for at det bør være ulike regler for grunnskoler og videregående skoler, blant annet fordi elever på 1. til 7. trinn skal bruke det vedtatte skriftspråket i det skriftlige arbeidet og fordi det ikke er regler om særskilte språkgrupper for elever i videregående opplæring. Det kan også reises spørsmål om et absolutt krav om å velge nynorsk eller bokmål er hensiktsmessig sett i lys av målet om å særlig ivareta nynorsk som det minst brukte skriftspråket. Departementet har derfor også vurdert en mellomløsning der fylkeskommunene får større handlingsrom ved å kunne velge at en skole skal være skriftspråknøytral slik som kommuner og fylkeskommuner kan gjøre vedtak om å være jf. språklova § 11.

Etter departementets vurdering er det gode argumenter for å åpne for at fylkeskommunene kan velge mellom å fastsette hovedmål eller om skolen skal være skriftspråknøytral. På denne måten vil det fortsatt være krav om å fastsette og slik tydeliggjøre hva elevene kan forvente ved den enkelte skolen. Dette sikrer forutsigbarhet for den enkelte elev, samtidig som det åpner for at det ikke er et absolutt krav om å velge mellom nynorsk eller bokmål. Dette kan være særlig aktuelt i randsoner der både bokmål og nynorsk blir brukt.

4. Departementets forslag

Departementet foreslår:

- Å endre opplæringsloven § 15-2 slik at fylkeskommunen skal gi forskrift om hver skole skal ha nynorsk eller bokmål som hovedmål, eller om skolen skal være skriftspråknøytral.

- Å oppheve overgangsordningen i forskrift til opplæringsloven § 23-9.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget om å endre opplæringsloven § 15-2 innebærer ikke nye plikter eller oppgaver for fylkeskommunene, men gir fylkeskommunen økt handlingsrom. Forslaget vil derfor ikke ha negative økonomiske eller administrative konsekvenser for fylkeskommunene.

6. Forslag til lovendringer

I lov 9. juni 2023 nr. 30 om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa gjøres følgende endringer:

§ 15-2 skal lyde:

§ 15-2. Hovudmål på kvar skole

Kommunen gir forskrift om kva skriftspråk som skal vere hovudmålet på kvar skole, anten bokmål eller nynorsk. Skolen skal bruke hovudmålet i den skriftlege opplæringa og i den skriftlege kommunikasjonen med elevane og foreldra.

Fylkeskommunen gir forskrift om kva skriftspråk som skal vere hovudmålet på kvar skole, eller om at skolen skal vere skriftspråkleg nøytral. Dersom skolen har valt bokmål eller nynorsk som hovudmål, skal skolen bruke hovudmålet i den skriftlege opplæringa og i den skriftlege kommunikasjonen med elevane og foreldra.

I samband med skifte av hovudmål på ein grunnskole eller når eit fleirtal i kommunestyret eller minst 1/4 av dei røysteføre i kommunen krev det, skal det haldast rådgivande røysting. Nytt vedtak om hovudmål kan ikkje gjerast før det har gått fem år. Departementet kan gi forskrift om røysterett, ansvar for røystinga og organisering av røystinga.

7. Forslag til forskriftsendringer

I forskrift 3. juni 2024 nr. 900 om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa gjøres følgende endringer:

§ 23-9 oppheves.